Nr. 49. Anulu XXIX.

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/2 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 6 Iuliu 24 Iuniu 1866.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiscare publicare.

Telegramele

Redactiunei „Gazetei Transilvaniei".

Vien'a 5 Iuliu 3 óre dupa prandiu, sositu la 6 óre 50 min. dupa prandiu.

„Monitorulu" Parisianu reportésa oficialuminte: Veneti'a s'a cedatu. Napoleonu ica asuprasi mediulocirea de armistare si de pace cu Prusi'a. Din partea nóstra mari perderi.

Burs'a de astadi citi oficialumintea depesia din Parisu, care suna:

„Imperatulu Austriei dupa ce si-a salvatu onórea armeloru sale in Itali'a cedésa imperatului Franciei Veneti'a si primesce mediulocirea lui Napoleonu spre a mediuloci pacea intre beligeranti. Imperatulu Napoleonu grabi a corespunde la acésta provocare si s'a intorsu fara amanare catra regele Prusiei si alu Italiei spre a mediuloci o armistare si o pace duratória. —

Vien'a 5 Iuniu. Lui Benedek i se luà din mana comand'a armatei. Generalulu de cavaleria Clam Gallas, chefulu pretorialu generalu alu armatei de nordu Henikstein si generalulu Krismanic s'au pusu sub-judecata martiala in Vien'a. Contele Mensdorf, urmatu de adjutantulu de arépa Fejérváry s'au dusu la armat'a de nordu spre a cerceta starea armatei si a face reporte. —

MONARCHI'A AUSTRIACA.
Transilvani'a.

Telegramulu „Gazetei."
Din campulu resbelului nordicu.

Vien'a 4 Iuliu 10 óre 25 min. sositu in 4 la 9 óre nóptea si primitu numai in 5 pe la 6 óre. — „Telegramulu lui „W. Ztg." repórta: Eri intre Josefstadt si Königgrätz o mare batalia. Ai nostri sunt respinsi. Archiducele Wilhelm ranitu. Cortelulu generalu se fiu stralocatu."

Despre **batali'a dela Nachod** din 27 Iuniu scótemu urmatóriele notitie. Pre la 4 óre dupa prandiu trecura prin Nachod in galopu unu escadronu de cürassieri in contra prusianiloru. Pleca si regimentulu Chevenhiller catra nordu; indata se si audi canonad'a, se mai adause militie si pre la 8 óre se apropiá lupt'a catra Nachod retragunduse ai nostri. Locuitorii cetatii acesteia scapara cum putura si parasira cetatea fugindu in paduri si pre la 10 óre diu'a mare a liliaciloru ocupara prusianii orasiulu si se asiediara in tabera in apropiare. Austriacii stetera in partea de catra apusu, centrulu sub Benedek la Skalitz si corpulu lui Gablenz la Neustadt. Ast'a se intempla in 26 spre 27, candu demanétia pre la 3 óre se reincepù batali'a, pre la 5 óre inaintara prusianii la Wisokow, unde se luptara cu austriacii infricosiatu 3 óre necurmatu fara resultatu decisatoriu. Prusianii se retrasera catra Nachod. Austriacii pre la 10 óre navalira preste ei si se incinsa o lupta estraordinara si cu cerbicia nespusa, perderile f u r a i n s p a i m a n t a t ó r i e. La 12 prusianii fura respinsi pana catra Levin si catra 3 óre veni unu parlamentariu la Benedek spre a se incunoscintia despre niscе generali prusiani perduti. —

Prusianii publica lucruri miraculóse despre invingeri la Nachod si Münchengrätz si Podol, unde aici se prinsera 500 feciori austriaci cu 7 oficiri. Vorbescu despre tunuri si stéguri rapite. Nu ne strabatura inse alte repórte prusiane pana acuma, decatu ca in lupt'a cu Gablenz cadiura vro 3 mii austriaci si dupa invingerea dela Münchengrätz s'a iluminatu Berlinulu, déca e adeveru, si s'au facutu ovatiuni regelui, trofee si alte falaice. —

In 1 Iuliu oficialii de statu parasira Prag'a si se retrasera la Pilsen. In 2 Iuliu intre Josefstadt si Skalitz se incaiarara érasi luptele. Armat'a, ce stà sub principele de coróna prusianu Fridericu Wilhelm, se afla mai tóta pre pamentulu Boemiei si face requisitiuni atatu in bani catu si in vite si in recrute d. e. la Turnau s'au luatu 300 boi, 1500 fl. Despre armat'a Bavariei se scriá in 28 Iuniu, cumca dupa lupta cerbicóse ar fi strabatutu pre pamentulu Boemiei si s'ar fi intr'unitu cu armat'a austriaca. — In 28 si 29 venira si la Brünn cara preste cara de raniti, pentru cari indata se puse la cale cur'a chirurgica. In 1 Iuliu garnisón'a din Josefstadt prinsese 150 de prusiani insinte de a se retrage. — Frankfurtu. Armat'a hanoverana, care constà din vre-o 18 mii a depusu armele in 29 Iuniu. —

Pest'a 1 Iuliu. 500 usiori raniti din armat'a de nordu mai totu husari si venatori sosira adi aici si se primira cu condolentia, impartiendulise daruri. Formarea unei legiuni de voluntari maghiari e cá asecurata intreprindietoriloru magnati.

Vien'a 1 Iuliu. Imperatulu Rusiei prin solulu seu o. Stackelberg din Vien'a gratulà imperatului nostru Francisciu Iosifu pentru invingerea dela Custozza, dorindui si alte asemenea. —

„H. Ztg." mai aduce urmatórele telegrame de fórte mare importantia:

Eri intre Josefstadt si Königgrätz se tienù batali'a pana la 2 óre dupa prandiu favoritória pentru noi. Mai tardiu noi furamu invinsi si respinsi de dusmanu.

Cortelulu generalu s'a stramutatu in Swiniarek pe drumulu catra Hohenmauth. LMC. Degenfeld se denumi comandante valuriloru dela Florisdorf. Regele Sachsoniei a venitu aici.

Telegramulu gen. de art. de Benedek catra Mai. Sa c. r. apostolica:

„Hohenmauth 4 Iuliu, 3 óre demanéta. Dupa o lupta brillianta a intregei armate si a sachsoniloru in pusetiunea parte intarita cu siantiuri dela Königgrätz cu centru 'n Lipa, ce tienù mai multu de 5 óre, ei succese dusmanului a se asiedià fara de veste in Chlum. Tempulu ploiosu tienù tumulu de pulbere la pamentu asia, in catu se facù cu neputintia orice privelisce determinata. Dusmanului favoratu de acést'a ci succese a inaintà pana la Chlum, in pusetiunea nóstra. Fara de veste si de odata lù deacolo armat'a nóstra in falanga si in spate fórte tare infestata de puscaturi, trupele cele mai deaprópe de focu se clatinau si pe longa tóte incordarile nu potù succede a pune stavila retragerei. Retragerea la inceputu urmà cu incetulu, inse cu catu navalea mai tare dusmanulu asupra-ne, cu atat'a se facù mai intetita, pana candu totu se retrasera peste podulu resbelicu alu riului Albe, precum si la Pardubitz. Perderea nu se póte sci, inse cu buna séma e insemnata.

Vien'a 4 Iuliu. Dupa cum se simte de securu gen. Clam Gallas, Henikstein si Krismanic se punu sub judecata martiala. Se dice, ca s'au pusu la cale negotiatiuni cu Franci'a pentru cederea Venetiei. Mensdorf calatorésce astadi in cortelulu generalu alu armatei de nordu.

. . „Cá faima se suna, ca Napoleonu ar fi facutu propusetiune: cá Austri'a se tiena Boemi'a, pentru ca se céda Veneti'a, Prusi'a tiene Schleswig Holstein. Potorile beligerante nu potu pretinde desdaunare belica." —

Nevoi urbariale in Transilvani'a.

(Capetu.)

Este prea adeveratu, ca fostii iobagi romani si maghiari din comitate inca suffera fórte greu nu numai prin procesele strinsu numite urbariale, in catu adica multi din ei sunt tractati numai cá dileri, curialisti, arendasi, ci si prin m o d u l u on care se punu comasatiunile in lucrare, prin procesele numeróse pornite de boieri pentru paduri si pasiuni, care procese din anulu trecutu incóce se multiesco preste mesura, apoi si prin blastamatiile, unoru carturari locuitori in sate; cu tóte acestea satenii din comitate pana acum inca totu n'au apucatu a lua lumea 'n capu cá secuii, pe seama ca acestia se incléstà si óresicum se lipescu de pamentulu patriei lóru cu mai multa doiosia si taria decatu secuii, séu adica patriotismulu patologicu este mai mare in comitate decatu in secuime, pentruca anume romanii déca nu potu duce cu sine osementele si tieren'a mosiloru de stramosi carii repausa a i c i, déca nu potu lua cu sine tóte trumsetiele cu care natur'a (n u ómenii) incarcase pe acésta tiéra, apoi se determina cá mai bine se móra de fóme si de friguri totu in acésta tiéra.

Se spune nu numai intre anii 1850 si 1853 pre candu se pregatea legea noua urbariala ci si dupa esirea patentei urbariale din 1854 in unele cercuri gubernementale ar fi predomnitu opiniunea, cumca aristocratii'a trebue se fia aparata de orice pericolu, cum si ajutatata din resputeri cu midilóce materiale, pentrucá se remana totudesuna pe de asupra, se nu devina umilita in ochii burgarimii si a plebei. Se pare ca acésta opiniune predomnesce pana in diu'a de astadi si ca aceeasi este proptita tare inca si prin tendintiele natiunale, in catu adica aristocratii'a la noi se identifica cu o natiune intrég. De aici apoi se nascu atatea procedure singulare, curióse, bizare, tragicomice, care pe airea n'aru avea nici unu intielesu. Eu inse dicu voua, ca p. ccatu timpu boierimea transil-

vana dispune numai de intieleginti'a, de industri'a, de ideile practice, de sciintiele reale pe care le castigà ea pana acum, pre atata tóta opintél'a vóstra de a o tiené pe de asupra cá si pe o smantana este cu totulu desiérta, ba tocma periculósa tierii, statului si chiaru natiunii aristocratica, pentruca pe acésta cale aristocrati'a va fi respinsa pe siguru de o plutocratia compusu din armeni, evrei si din o multime de alti straini; atunci apoi si boierii si tieranii voru deveni prea umilitii iobagi ai acéleiasi; éra apoi cu tóta uniunea vóstra de asimilare nu va potea fi nici vorba.

Boierii prin organulu loru „Kol. Közl.“, cum si prin graiulu celu stralucitu alu baronului Ludv. Josika batura in tómn'a an. trecutu pe birocrati si pe birocratia; ei inse prin acéleasi arme in acelasiu timpu se baturà pe sine chiaru. In Transilvani'a birocratismulu este o profesiune (meseria, modu de vietuire) a unui numeru mare de familii; o consecintia firésca acésta a constitutiunii si mai anumitu a organisatiunii comitatelioru. Diferinti'a si intre celu din Transilvani'a (si Ungari'a) sta numai intru aceea, ca celu birocratismulu este sustienutu de individii si de regimu, éra la noi de individi si de familii, cum si ca celu birocratii sunt denumiti, éra la noi taliter qualiter alesi. Pre lunga acésta meseria boierimea mai are un'a, adica portarea de procese precum nicairi in lumea larga, ceea ce este érasi consecinti'a sistemei de invetiamentu, carele a impinsu pe tinerime totu numai la invatiarea legiloru, déoa 'mi este ertatu a numi invetiare de legi acelu cursu ticalosu pe care lu avea Transilvani'a sub acestu nume pana la an. 1848. De alci apoi isi póte esplica cineva decursulu ne mai auditu alu mai multoru procese vechi si noua. Din sute de ecsemple aducemu numai vreo doua trei. Procesulu comunei Boianu din comitatulu Cetatii-de-balta cu grafin'a Bethlen Hermina in cans'a despartirii paduriloru si a locuriloru de pasiune s'a pertractatu la un'a si aceeasi instantia de 12 ori si acelasiu nici pana astadi nu e terminatu, pentruca advocatulu partii contrarie avù intru nimicu a sustiené, ca elu din 720 iobagi verificati prin comisiunile urbariale cá sessiones antiquæ pentru care se numera despagubirea dela statu recunósce numai pe 90. — In caus'a comunei Mesterhàza esira trei sentintie dela un'a si aceeasi instantia. In causele comuneloru Kis-Fenes, Petridu, Ciurila etc. escate catu pentru padori, catu pentru carciumaritu se cere de catra fostii privilegiati ca starea totala a tuturoru sentintieloru judecatoresci intrate in vigóre legala pana la 1861 si schimbarea loru in defavórea comuneloru. Mai vedeti apoi ce se intemplà si cu comun'a Remetea*) din comit. Albei de diosu. Avemu si ecsemple, ca se pórta procesu tocma si pentru sp'a de bentu, precum in comun'a St. Petru.

Intru adeveru ori catu am meditatu asupra acestoru feluri de procese, am alunecatu si la prepusulu (suspicio), ca pre lunga tóta mancarimea boieriloru de a porta procese póte se mai fia si o mana reutatiósa nevedinta, carea 'i impinge si indémna, cá ei se traiésca totu in cérta si ura cu tieranii, éra prin acea procedura se insufle anume romaniloru ura cu atatu mai mare in contra unionii, pe carea precum se scie, densii o privescu nu numai din punctu de vedere nationalu, ci totuodata si din celu materialu. Acésta impregiurarea se póte pricepe fórte usioru, ea nu are trebuintia de comentarie. Totu acésta impregiurare silesce pe romani, cá ei si fara voi'a loru se astepte dreptatea pana in ór'a de facia totu numai dela — Vien'a, éra de airea niciodata, éra candu ei o aru perde si de acolo, le-ar remané cá se se traga la altariu si de acolo se faca apelu catra Ddieu, se intielege inse, ca nu prin bescricani asemenea scelsia, carele in tómn'a trecuta calatorindu cu unu functionariu sasu catra Clusiu si fiindu vorb'a despre barbatii de litere si romaniloru dise catra acelu domnu rasu: Ce? Intieleginti'a? Dacoromanisti sunt ei, ein elendes Bettlervolk**).

*) De 400 familii, aici inse unulu dintre preoti.

**) Se spune ca pe atunci tocma si in Vien'a s'a vorbitu in acestu stilu si in acésta maniera. Asié pentru doi trei lingatori de talere suferu toti.

Incheiemu rogandu pe Ddieu, cá se dè minte buna la tóta lumea, inse si boieriloru.

Georgius Barcensis.

Calumniare infernala.

In septeman'a trecuta cetiramu in unele diurnale maghiare, mai aprópe in cele dela Clusiu, unele impartasiri sufiate de unu spiritu necuratu din Romani'a, cumca pr. Carolu I. 'si va reintórce propunerea cu actiunea armatei ce o imultiesce, si ca ar avé intentiunea de a face invasiune aci la noi in Austri'a. Am despretiuitu acelea dare cu sotocéli'a, cá pe o fantóma cesita din creri reutatiosi si tendentiosi. Inse astadi ce se vedi? In diurnalulu centralisticu „N. fr. Presse“ cetimu o corespondintia originala cu data Bucuresci 20 Iuniu sub titululu „O tabera la granit'a austriaca. O diuca la Omeru Pasia,“ in care impartasiesce corespondintele, ca din fontani militare demne de credintia simtiesce, cumca regimulu din Bucuresci se ocupa cu planulu a-si concentrá tóta armat'a, ce se afla postata pe tiermurele Dunarii, la granit'a austriaca la Boicoi intre Ploiesci si Predealu, cá se redice acolo o tabera intarita cu meteresuri. Si cu tóte, ca nu afla altu temeiu alu scorniturei acesteia, decatu in scirile sosite despre restabilit'a intielegere cu Turci'a, dupa care nu se mai crede, ca voru trece Dunarea, si in impregiurarea, ca pe partea Dunarei au secatu fontanile provisiunii si recuisitiunii pentru armata si deaceea s'ar afla nesparatu de lipsa s se strupune militi'a catra Austri'a, totusi cu atata nu se multiamesce, ci dice, ca nu póte se nu aduca acésta siramutare a taberei la granit'a austriaca in legatura cu **ultimele demonstratiuni din Brasiovu** (??!). Apoi procede asia: „Ti va fi reportatu cineva pana acuma deadreptulu („cumca noi n'am scì“! observa Redactiunea Pressei) cumca in dilele cele mai din urma s'au facutu in Brasiovu demonstratiuni in sensu nationalu romanu, care au luatu aripi, dupa cum vrèu sici a sci chiaru si pana la improvisarea unui conductu de tortie (?) cu strigarea „se traiésca Carolu I.“, ceea ce ar fi casionatu mai multe arestari.“ — Ér' de aci incolo singuru reutaciosulu corespondinte marturisesce, ca e cu greu a mediuloci, catu adeveru e in desoperirea acésta, si apoi trece la ceea ce lu róde in adenculu animei, cumca in adeveru armat'a se pregatesce de lupta, ca principele a inspectionatuo si ca intr'o ordine de di s'a publicatu, cá oficirii de infanteria pana la capitanu se capete cate 700, cei de cavaleria cate 1000 si oficirii pretoriali cate 1500—2000 piastri cá intrare in campania, ér' armat'a adausulu de 15 parale, si de aceea primesco soldatii pre principele pretutindinea cu strigari de entusiasmu.

Inchisiarea o face cu impartasirea, cumca inainte cu 4 dile 20 oficiri din regimentele romane stationate la Giurgiu fura invitati la mésa de catra Omeru Pasia, care se afla supremu comandante la Rasciucu dincolo de dunare, si primira invitarea; ér' Omeru Pasia li s'ar fi declaratu, ca si candu ar fi silitu a trece Dunarea, ar' veni cá amicu si protectoru ér' nu cá inimicu alu tierei. Pana aici corespondintele.

Se duce minune, catu de indiavolita e asplecarea de a calumnia a unoru sierpi inveninati, cari cauta fara astemperu totufeliulu de ocasioni spre a aruncá catu de pucina umbra pe lealitatea romanului austriacu, dór' lu voru mai poté pune sub pitióréle sale cele de hidra. Auditi cu colo! Infernal'a de vipera se se incumete a ne calumnià pe noi romanii Brasioveni cu o mintiuna atatu de infernala!!

Noi provocamu pre on. Redactiune a diurnalului „N. fr. Presse“, cá se dechiare in publicu de mintiuna reutatiósa si infernalu tendentiósa a acelui corespondinte, ca altufelu prepusulu de asemeni tendintie de a innegri o natiune credintiósa tronului si dinastiei, si lu incarca si asupra s'a si a partitei sale, care sci bine, ca romanulu austriacu a fostu, si va fi totodeuna ecsemplulu lealitatii catra Inalt'a S'a Dinastia. Acésta pretendemu cu atatu mai vertosu, ca in Brasiovu se afla nu numai politia dar' si diurnalu germanu „Kronst. Ztg.“, care cu buna sama n'ar fi tacutu o fapta atatu de perversa. — Totu odata asteptamu, si din partea oficiului politianu din Brasiovu cá se binevoiésca a constatá in publicu prin diurnalulu germanu, infernalitatea acestei mintiuni tendentióse, cu atatu mai vertosu, ca se vorbesce in ea si despre arestari politiane. — Ér' noi romanii in mani'a calumniatoriloru vomu remané mundri, cu necelintl'a nóstra fidelitate nu buenata cu vorbe pompóse, ci dovedita prin fapte; — tienendu de macsima strabunului Seneca: „Canes non nisi latrare sciunt.“ — Apoi tocma acum, candu tóte popórale trebue se se strenga de mana cá cu puteri si sacrificia unite se debelese pe dusmanii comuni, candu fii unoia si ai altuia poporu intocma sangera pe campulu luptei cu acceasi credintia si resolutiune nepreupusa, se nu mai vatamamu si prepunemu cu atata reutate pe semenii nostri. Ér' catu pentru strainii de dincolo de Carpati, cari din sistema eredita scornescu visuri, de cari apoi si ei ridu, numai cá se póte infecta aerulu opiniunii publice cu totu feliulu de prepusuri scornite asupra nóstre, le consiliamu, cá se-si mature numai dinsintes pragulu lou, si se nu ne intempine cu manieri atatu de periculóse si fatale esistintii si drepturiloru nóstre politice; déca nu ne potu face vreunu bine, celu pucinu se ne crutia de astfeliu de calumnie. —

Romani'a.

Bucuresci 3 Iuliu. Alteti'a S'a Domnitoriulu s'a reintorsu din visitarea, ce o facù la vechi'a capitala a Romaniei Tergoviste, unde a aflatu multa multiamire spre a asiedi'a acolo fondatiele si arsenalulu. — Se crede, ca acésta capitala se va fortificá acuma a 3-a óra. —

Cestiunea cea mai ardiatória in Romani'a este asiedierea baseloru si principialoru constitutiunii in adunarea tiérei. In proiectulu regimului de constitutiune art. 6 sunà asia: „Inasirea de romani se dobendesce, se conserva si se perde, privitu regululoru statorite prin legile civile. Religiunea numai póte fi unu obstacolu la impamentenire.“ Acestu art. publicandu-se provocatu in romani cele mai temeitnice temeri, ca strainii si mai vertosu jidanii investindu-se cu drepturi politice potu fi cu tempu pré periculosi esistintiei nationalitatii romane. — Ou. acestui cetitori cunoscu petitiunea detaiatória de absurdile israelitiloru. Acésta Petitiune fù subscrisa de vro 4000 Bucuresceni si alte vro 10,000 romani de peste Milcovu, cari cerea dela adunarea tiérei vindecarea aceloru absusuri si ad. desfiintarea art. 6 de lege. — In sambat'a trecuta tocma erá se se incépa desbaterea constitutiunii. Studentii, comerciantii, meseriasi, si multi alti venira se fia de facia la desbatere. Dupa ce a reportului comisiunii privitoriu la proiectulu constitutiunii, pre candu erá se se incépa votarea pe articuli, poporulu de afara, negutatori, meseriasi, incepura a strigá „mai bine vreunu perimu, decatu se se dè vreunu dreptu jidanilora.“ Se incepù si trasulu clopoteloru metropoliei in dunga. Se adunà o massa mare de poporu la sal'a adunarii alaturandusi dorintiele si strigatele in acelasi obiectu. In adunare se facu o turburare. Ministeriulu, dupace nece la vre-o cativa deputati neci min. presiedinte nu i succese a domoli pe poporu, se afla nevoitu a asecurá pe poporu prin o publicatiune, care urmésa mai diosu, cumca guvernulu si adunarea a revocatu numitulu art. Intr'aceea o colóna dintre poporu se aruncà asupra sinagogei evreiloru infiuiati, cá se-o darime supta cuventu „ca se ingrasine de guvernu a se cladi pe locuiu, unde catra altariulu besericei stelea, si in mai pucina de 1/4 óra din tóta splendórea ornamenteloru sarmisate acumu ale acestei sinagoge nu mai remase decatu murii edificiului, si numai intetit'a pasire la mediuloc a guardei cetatinesci potì restauré liniscea, dupace poporulu se odihni cu apromisiunea ministriloru Romanii adi nu se mai lasa a se amagi cu momele; elu nu se multiamesce mai multu, decatu cu realitatea. —

Cursurile la bursa in 6. Iuliu 1866 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	6 fl. 30 cr. v.
Augsburg	—	—	131 „ — „
London	—	—	134 „ 25 „
Imprumutulu nationalu	—	—	58 „ 50 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %			56 „ 40 „
Actiile bancului	—	—	690 „ — „
„ creditului	—	—	130 „ 30 „

Redactoru respundietoru
JACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparitulu lui
JOANNE GÖTT.